

GABRIELIS HARVEII
CICERONIANVS,
Vel Oratio post reditum, habita
Cantabrigiæ ad suos Auditores.

*Quorum potissimum causa,
diuulgata est.*

LONDINI,
Ex Officina Typographica
Henrici Binneman.

Anno. c15. 15. lxxvii.

Gabriel Harueius S. D. Gulielmo Leuino, Doctori Iureconsulto,
& Oratori præstantissimo.

ITTO ego ad te, ornatissime Leuine, strenam: quam? aureamne, an argenteam, an verò ex delicatioribus istis aliquam? Nullo modo. Londinenses sunt hæc vestra, non nostra Cantabrigien-
ses strenæ. Sed ecce tibi, si Dys placet, Ciceronianum meum: non qualem tu in iisdem sedibus a-lumbrasti, perpolitè, illuminatèq; perorantem: sed qualem ego dierum ferè quinque spacio effingere potui, omni denudatum elocutionis copias rerumq; magis supellestile, quàm velorum apparatu gloriantem. Quam tamen & tibi me spero, & Sturmio tuo, cuius de te exstat perhonorificum testimonium, & politissimo quibusque iudicio ita probaturum; ut improbare alij neq; audeant, si velint; neq; si audeant audiantur. Do enim non meum, sed Ciceronis ipsius Ciceronianum, & quem tu mihi arte octo annos dedisti, Crato-rem: addo etiam, tibi te ipsum, Leuino Leuinum do. Vestitus tantùm nūus est, quem fateor tam eleganti, tam q̃sse o, o corpore indignum: abest enim tuus ille insignis ornatus quasi margaritarū; ead Venerem quoq; alij præter Apellem pinxere: nec potest tam excellentis formæ dignitas alienis vnquam sordibus obsole-
re. Tu si artifex esses, Deus bone, quàm splendidum haberemus, atq; magnificum Ciceronianum; quem nunc incultum habemus, & impolitum? Sed vide, quàm sim ineptus. Ipse minimè omnium Ciceronianus, homini cum primis, & in primis Ciceroniano, Ciceronianum meum commendo, dedicoq;. Et quidem ita commēdo, ut eodem apud te numero, omnesq; eloquentiæ propugnatores esse velim, quot emergent ad hanc normam Ciceroniani; quo erant olim Attici apud Græcos, & sunt hodie apud Italos Hetrusci. Sic enim existimari velim: Ciceroni-
tatem istam, ex tot, tantarumq; virtutum temperatione concretam, quisquis fuerit affecutus; eum neq; lepore Atheniensibus, nec urbanitate Florentinis, nec ullius gē-
tis hominibus postpositum iri sermonis elegantia. Et tamen, quod velim, nolim, nisi tu etiam velis. Vale: & me Leuinæ tuæ commendatum habet, Optimæ & bellissi-
mæ Coniugi. Cantabrigiæ, ex Aula Pembrockiana, pridie Nonas Ianuarias, 1577.

Gulielmus Leuinus Typo- grapho, & eloquentiæ studio- fis, Salutem.

GO verò ad te, Typographe, Gabrielis Harueij
strenam mitto: eam vt tu ad Ciceronianæ studi-
osos eloquentiæ transmittas. Si qualem, à me
queris: Argenteam sanè, & quidem dupliciter
inauratam: addo etiam, distinctam gemmis, &
varijs emblematis insignitam. Argenteus ora-
tione candor est, & filium illud dictionis pu-
rum atque nitidum: species autem & ampli-
tudo, quæ ex verborum delectu, & sententia-
rum exornatione nascitur, cum aurea mihi visa est: tum in structura ipsa
& elegantiarum cuiusque generis varietate, lumina quoque multa videor,
quasi margaritarum, deprehendisse. Ac tale ego ad te artificium mitto, quia tan-
tus artifex Harueius est: tantus autem iam factus est, postquam talibus hisce stu-
dijs se dedit eloquentiæ & politioris doctrinæ: ad quæ eadem persequenda nunc
alios præceptis persequitur. Quò magis certe alacriter eloquentiæ studio-
sos in præclarū istud eloquentiæ curriculū ingredi oportet: cum qui viam & itine-
ra demonstrat, tam citò ipse cursum confecerit: tam memoriter omnes anfractus &
diuerticula teneat: tam expedite possit hæc eadem eloquentia percurrere, ad quæ ipse,
tanquam longè prospectans, digitum intendit. Vt autem ad eandem arcem as-
census inueniri multiplices: & ad urbem eandem semitæ variæ esse solent: Ita quæ
ad eloquentiā ducāt, diuersa itinera, multæq; viæ. Non eadem Crassus, eademq;
Antonius: nec Harueius, quæ ceteri, opinor. Quin nec huius ipse fortasse omnino
vestigijs insisterem, si ad summā illā progredi eloquentiæ arcem, vel otium mihi, vel
ingeniū daretur. Est huic Ramus: mihi Sturmio dux viæ atq; author esset: is-
demq; vestigijs Alschamū insequeretur, quibus ille Sturmio suū eundemq; meum.
Sed de Sturmio minus quidā sentiunt honorificè, quòd quæ Sturmiano nomine
diuulgatur, ab ipso summa accuratione inuenta, composita, expolita esse arbitren-
tur. At

*tur. At pleraque hæc à pueris de Sturmij ore excepta: deinde ab ætate prouectio-
 ribus congesta, typis mandantur. Sed quàm manca illa & mutilata, quàm non ea-
 dem sæpe agnosceres: si quæ antè audiueris à Sturmio, ea post aliquantò legeris ab
 Anagnoste aliquo descripta? Ipsum autem si audias Demosthenem aut Ci-
 ceronem explicantem: quanquam est senis illius iam paulò magis interrupta vox:
 tamen exclamares profecto, ὦ πάντες καὶ πᾶσαι, quæ in hæc oratoria su-
 pplex: quàm lauta, quàm preciosa, quàm magnifica? vix crederes tanto usus artifi-
 cio oratores, quantum in ipsorum orationibus complicatum Sturmius euoluit.
 Neque verò ille ἐπιχειρήματα Aristotelia, & Hermogenias ἰδέσθαι solum
 persequitur: sed ἐργασίας totam accuratius explicat: cum καὶ τῶν στοιχείων in
 eadem oratione diuersa genera, & periuicundam varietatem. Post verò etiam quæ
 πολιτικῶτατα sunt: quæ ad vitam, & ad usum pertinent: quæ in quaque do-
 ctrina illustrata sunt: tanquam qui omnium doctrinarum diuitias ad prudentiam
 oratoriam comportandas putet. Sed hæc quia ab audientibus rarò scribun-
 tur: horum diaria & commentarios legentibus minùs sunt cognita. Ac
 de Sturmio sic sentio, summo certè ad eloquentiam magistro atque ducè. Oso-
 rianam autem semitam Harueius noster quòd prateruehi velit eloquentiæ stu-
 diosos: tanquam quæ diffluet extra terminos, nec certis se cohiberi septis patiatur:
 non valde equidem dissentio. Semper enim mihi visa est Lusitani illius paulò ma-
 gis, quàm par fuit, redundans & circumfluens oratio. Quanquam intelligo ex no-
 stris esse, qui eam sufficiant & admirentur. Sed quàm rectè, ipsi viderint. Ego
 verborum elegantiam, & formularum venustatem etiam laudo: Sed in argumeto-
 rum cõglobatione, & comprehensionibus sententiarum multa desidero. Video omnium,
 quæ ab Otorio scripta sunt, in extrema quasi cute candorem atque ruborem: sed
 ossa, sed nervos, sed animam requiro. Corpus præterea orationis humano cor-
 pori, ut opinor, simile esse oportet, membris alijs longioribus, breuioribus alijs: nam
 si pedes quis tibijs, aut brachijs digitos pares habuerit, non modo deformem, sed
 monstruosam hominis speciem dixeris. Ita mihi de corpore orationis iudicandum
 videtur: sunt enim comprehensiones aliæ alijs sua natura breuioribus. At in Oso-
 rij scriptis pleraque omnes, tanquam tibiæ, aut brachia, ad longitudinem dimensæ.
 Ita pedes, qui illas sustentent: digiti, qui hæc determinent, reperiri vix possunt.
 De Mureto honorificè: de Bembo sensu semper optimè. Taceo reliquos, de quibus
 Harueius: nisi quòd Paulum Manutium ad Bembi & Mureti classem aggre-
 gandum*

gandum patem. Nos verò cur foris accertendos potius : quàm domi quos habemus, amplectēdos putamus? Nunquis Italus aut Chæcum nostrum linguarum scientia: aut Smithum cum hac ipsa, tum multiplici rerum atq; artium cognitione: aut Carum suauitate vicit, & copia orationis? Ecqua bodie in terris Academia professores habet, quibus pares in nostris reperiri non possint: Si electus primum ex optimis fieret: deinde si similia decernerentur præmia: postremo si in eiusdem artis professione, quam pro se quisq; selegit, constandum sibi perperuo putaret? Neminem nomino, nominat autem Harucius Bingum patrem meum, hominem cum linguarum varietate excultissimum, tum rerum atq; artium scientia cumulatisimum. Ego etiam ex utraq; Academia nominarem alios, nisi inuisa hæc quibusdam futura esset oratio. Atq; inter cæteros certe Harucium meum, hominem adhuc adolescentem: sed qui in illo suo prælegendi manere si perstitisset: incredibilem cum sibi ipsi, tum vniuersæ Academiae fructum gloriæq; peperisset. Atq; tales aliquando professores futuros: ciam talem in regno Principem: tales in Academicis magistratus: talia in Gymnasijs ingenia habeamus: & ego certè se nonnulla teneor: & pro se quisq; in eo ut elaboret, monere, rogare, hortari non desistam. Tu interim Typographe hæc Haruei scripta typis mandato: vosq; eloquentiæ alumni eadem hæc diligenter peruoluite: ut ex literis atq; libris illum eloquentiæ succum bauriatis: quem postmodum vos ex ore disertissimorum hominum mellitum excepturos esse confido. Valete. Tertio Idus

Februarios. 1577.

(:.)

Erratorum Elenchus, quæ absente Au- thore exciderunt: quæque à Lectore inter legendum emendanda sunt.

- P**agina. 3. linea. 5. pro neque, lege meque.
 Pagina. 7. linea. 10. inexplicabili, lege inexplēbili.
 Pag. 8. linea. 9. post, videtis, lege, comparate Ciceronem cum Cæsare, & tum vt se-
 quitur, comparate cum Sallustio. &c.
 Pag. 9. linea. 18. pro ipsi, ipse.
 Pagina. 10. linea. 2. pro collocavit, collocabit.
 Pag. 13. linea. 8. lege laudatione, & proxima linea, tempore, & linea. 17. pro otioso lege
 otioso.
 Pag. 16. pro cedem legendum celem: linea. 11. pro ne curramus, recurramus.
 Pag. 17. linea. 8. legendum philosophe, non philosophi: estque ad eum rhetorica Apostro-
 phe. linea. 20. pro At, legendum Ac.
 Pagina. 25. linea. 16. pro Luinus, lege Leuinus.
 Pagina. 26. linea. 13. lege & si. Pag. 27. linea. 5. & iam.
 Pag. 32. linea. 3. pro commendatione lege commentatione, & linea vlt. post iudicarem.
 Pag. 33. linea. 3. lege Brutinum.
 Pag. 35. linea vlt. pro corpora, lege corpore.
 Pag. 37. linea. 6. pro Luino, lege Leuino.
 Pag. 38. linea. 3. dele comma post Ciceronianus, & lin. 10. lege in hunc modum: quibusdam
 litteris, syllabis, casibus. &c.
 Pagina. 42. linea. 14. oratoriarum, non oratoriam, & linea. 19. omnis, non annis.
 Pag. 43. linea. 6. lege, Cuius quoque Romanus vsurpari voluit.
 Pag. 45. linea. 3. lege auolent pro audent.
 Pag. 46. linea. 1. pro purissimus, putissimus, linea. 14. apparatu.
 Pag. 48. linea vlt. oratoriarum, vt ante.
 Pag. 50. linea. 5. lege
παρήχησι non πανηχησι.
 Pag. 53. linea vlt. dispertiunt, non disputiunt.
 Pag. 55. linea. 11. lege requirat. linea. 16. dele parenthesin, & fac Nolim, pro Notim. linea. 20.
 pone comma post contemnendum, non post præsertim.
 Pag. 56. linea. 1. post velim, adde tamen &c. linea. 15. dele si: lin. 16. post etiam ascribe cōma.
 Pag. 57. linea. 7. dele parenthesin. lin. 12. lege illa Aschami capita, pro illa Capite. lin. vlt.
 lege ἐρμῶν.
 Pag. 63. linea. 1. redederit, non redigerit.
 Pagina. 66. linea. 10. quædam. lin. 20. lege Ac in posterum. linea. 21. incidet pro incidi.
 Pag. 67. linea. 11. post, quam, adde, ipse.
 Reliqua in commatis & colis errata facile possunt a lectore emendari.

¶ Gabrielis Harueij Ciceronianus
vel Oratio post reditum.

Edeo tandem ad vos, mei Audi-
tores, (vos enim, non istos orna-
tissimos viros alloquor) non ut V-
lisses ille πολύτροπος ad suos Itha-
censes, à quibus plures annos aberat, quàm ego
à vobis hebdomades: aut ut Cicero vester ad fo-
rum Romanum, & illa, in quibus regnabat, ro-
stra, cū diuturna peregrinatione iactatus Græ-
ciam uniuersam peragrasset: sed ut idem, sui
colligendi reficiendiq; causa cū in Tuscula-
num se contulisset, ibiq; aliquandiu esset cum
quibusdam familiaribus atq; necessarijs rusti-
catus. Quorum etsi periucunda consuetudine
magnoperè alliceretur, eaq; singularem quan-
dam perciperet, ac pæne incredibilem volupta-
tem: non se ita tamen in eam penitus immerge-
bat, quin commentaretur interim semper ali-
quid, legeretq; interdum, atq; scriberet, non quæ
ad publicam vtilitatem grauißima, sed quæ ad
priuatam animi relaxationem, iucunditatēq;
A. gratissima

gratissima viderentur. Nos verò in Tusculano nostro (libenter enim hoc verbum usurpo) tanquam in suburbano quodam eloquentiæ, philosophiæq; gymnasio ita otiosi sumus, ut neq; sine negotijs otiosi, neq; sine otio negotiosi admodum videremur. Aderat sæpe ad manus is à quo exorsi sumus, Cicero vester: aderant nonnunquam historicorum antesignani, Cæsar, & Sallustius, qui, & quanti viri? aderant ornatissimi poetæ, & latinorum omnium, quos quidem videramus, facile principes, Virgilius, Horatius, Ovidius, mihi longo iam tempore non auditi. Dicam verè. Aderant vnà ex recentioribus cum ætatis istius lumina, tum omnis posteritatis ornamenta, Sturmius, Manutius, Osorius, Sigonius, Buchananus, omnes ex ipsius eloquentiæ schola perpoliti, & mihi multis nominibus iucundissimi. Reliquos elegantioris auctores humanitatis, & verò Græcos omnes, tanquam maioribus studijs reservatos, domi in Bibliotheca, velut in cauea, inclusos relinquebam.

Certè

Certè nihil cum ijs rei habuisssem, nisi fortè in Oratiunculam quandam incidisssem Isocratis, qua in Sophistas non minùs ille quidem sapienter, quàm politè eleganterq; inueberetur. Sed Isocratem dimisi statim: neque ad Latinorum illorum Consuetudinem, qua eram mirificè exhilaratus, quotidie applicabam. Ac cum ijs ita quidem sum familiariter versatus, atq; assidue, (sic velim cogitetis, mei Auditores) ut nunc me Tullius vester ad ientaculum, nunc ad prandium Iulius ipse Cæsar, nunc ad cœnam Virgilius, nunc ad sua reliqui bellaria, vicissitudine quadam peramœna, inuitarent.

Non dicam, quas singuli patinas, quæ ferula, quas epulas, obsonia, delitias apposuerint. Infinitum id esset, mihi credite. Non dicam, hîc me bibisse nectar, illic vinum, istic ceruissiam. Non de lautissimis auibus, non de piscibus delicatissimis, nō de ambrosiæ succo mirandū in modū dulci, atq; opiparo, verba faciā. Exquisitissimas dapes, (sic enim profectò erant,) & inaudita pulpamētorum genera prætermittam.

*termittam. Dicam de voce hospitum, quæ fuit
instar suavisissimi condimenti. Cæterorum mihi
sermo, non minùs ille quidem, quàm delitiæ
ipsæ, delicatus videbatur: At verò Cicero
unus (gestit animus meminisse) & mellitissi-
ma voce inuitabat, & argutissima tenebat, &
dimittebat longè optatissima. In illorum lin-
guis Musas ego, & Charites, & illam Suadæ
medullam, à veteribus tantopere celebratam,
fessitare iudicabam: In huius ore nescio quid
Apolline ipso, & Minerua perfectius, atq; di-
uiniùs enitebat. Orationon melle dulcior, ut
Nestoris apud Homerum, sed nectare, sed
ambrosia, sed omnibus pœtarum epulis lautior
fluebat, & delicatior. Disputabat aliquoties
de Amicitia. Putares cœlicolam esse, qui disse-
reret, non Arpinatem. Tam erat ille Dia-
logus cum exquisita sermonis concinnitate, tum
argumenti accurata tractatione admirabilis.
Loquebatur cum Cæsare, cum Pompeio, cum
Lentulo, cum Catone, cum Attico, cum alijs
atq; alijs familiaribus, totius principibus Cui-
tatis.*

tatis. Crederes Mercurium loqui cum summo Ioue, cæterisq; Dijs. Affatur modò Terentiã, modò Tulliam, simul etiam vtramq; aliquando. Audires meras verborum, sententiarumq; suauitates, incredibili perspersas venustate.

Mea vita, mea lux, spes nostra, delitiolæ nostræ, meæ charissimæ animæ, mea Terentia fidissima atque optima vxor, suauissima & optatissima Terentia, mea charissima filiola, Tulliola nobis nostra vita dulcior, Valete mea desideria, valete. *Et in eadem ipsa epistola, (est enim tota ferè huiusmodi festiuitatibus referta,) Ad te verò, & ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lachrymis scribere. Quid ita? Rationem peramabilem reddit. Vos enim video esse miserimas, quas ego beatissimas semper esse volui. Nec ita multò post: Hem mea lux, meum desiderium, vnde omnes opem petere solebant, te nūc mea Terentia sic vexari, sic iacere in lachrymis, & sordibus: idque fieri mea culpa, qui cæteros seruauit, vt nos*

A. iij.

perire.

periremus? *Paulò etiam infra, (nam est tota, uti dixi, epistola delicatissima)* Obsecro te, mea vita, quod ad sumptum attinet, & sine alios, qui possunt, si modò volunt, sustinere: & valetudinem istam infirmã, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies, noctesq; versaris. *Et in alijs item Epistolis, quas tum bene multas insatiabili aviditate percurri, eadem ferè venustate conspersa, & quasi condita plurima reperiẽbã. Nam quid singula deintegrò confectet, quæ sunt propemodùm infinita? Iurares Orpheum suam Euridicen, apud inferos eiulantem, vel potiùs ipsum sanè Apollinem, aut si quis eũ quoq; alius diuinitate loquẽdi canẽdiũe superavit, (ignoscite mihi, si frigidior in amplificãdo videar, quàm esse debeã) Dianam ipsam, aut etiam suam Palladem, nõ satis bellè valentem, partim salutasse suauiter, partim blandè placasse. Ita mihi semper in omni sermone, ut ille apud Homerum λιγὺς πυλίων ἀγορευτὴς, longè præter cæteros omnes ἡδυσπὴς videbatur. Quid dicam, de virtute, & de beata vita;*
deq;

deq̃ turbidis animorum, cōcitatisq̃ motibus, quo
modo philosopharetur? quibus institutis Ora-
torem, id est hominem politicum atq̃ forensem
informaret, omnibus eloquētiæ, prudentiæq̃ or-
namentis cumulatum? quantis dicendi, differē-
diq̃ viribus Milonem, fortissimum virū, & a-
mantissimum sui, contra Clodianos armaret, pe-
stem, atq̃ cædem spectatissimo ciui molientes?
Audiui de his rebus sigillatim omnibus explicā-
tē, inexplicabili cū voluptate: & miratus sum,
quid perpolitissimæ illi linguæ diuinitus accide-
rit, quòd tam facile oēs cum orationis suauitate,
ac lepore, tum etiā magnificentia quadam supe-
raret. Obseruo reliquos diligentius. Loquuntur
purè: dicūt illuminatè: argutè differunt: peracu-
tè philosophātur: quis potest negare? sed distant
oēs, me quidē Iudice, et siquid hæ aures sentiūt,
~~et si hæ aures~~ quod aiūt, à Cicerone. Solus ille prin-
cipatum, & quasi ~~μοναρχίαν~~ quandā in dicēdo, vel
inuito Cæsare ipso, obtinere: solus ille coronam,
solus diadema, solus sceptrū, solus soliū eloquen-
tiæ occupare: solus in omnibus causis, forēsibus,
senato-

senatorijs, rusticis, urbanis, oratorijs, philosophicis, iocosis, serijs, publicis, priuatis dominari: solus primas, secundas, tertias suo iure vendicare. Senti demùm quid esset, quod Graiorum insigni prouerbio increbresceret: Purpuram cum purpura comparatam faciliùs aestimari. Interpretetur meliùs latine, si quis potest: videtis interim, opinor, quid dicatur. Aut si non videtis, comparate cum Sallustio, cum Liuiio, cum Quintiliano: comparate cum Terentio, Marone, Horatio: comparate cum optimis, & ornatissimis latinitatis auctoribus: & statim in hæc verba erumpetis, si ad eum comparantur, nihil sunt. Alia est M. Tullij, alia aliorum purpura: & vt summus iste Sol, qui subsellia nostra suæ lucis claritate illustrat, & tanquam eloquentiæ amore captus splendorem in nos suum diffundit, cum reliquis syderibus comparatus, quæ vel serenissima, clarissimaq; nocte collucent, illa omnia radiorum, quos intuemini, pulchritudine, ac fulgore: sic ille cunctos orationis vbertate, varietateq; antecellit: reliqui vt cum

CICERONIANVS.

eo collati, veluti vmbrae, vt ait Homerus, volitare videantur. Loquitur, eloquitur politissimè: disputat acutissimè: in omni urbanitatis genere excellit: philosophatur optimè: & si quid eo melius excogitari potest, quod optimum dicimus, id est in quibusdam sanè affecutus. Ne superlationis quidem illo gradu, quo nulum habent Grammatici superiorem, omnia quæ dixerit, scripserit, ediderit, comprehenderim: tam sunt multa exquisito constricta artificio. Date veniam, si Thomæ, Dunsiq; more loquens, in transcendentibus ponam illius eloquentiam. Verbi causa, Quære ab istorum aliquo, qui Deum è Categoriarum domicilijs, vt infinitam, incomprehensibilemq; essentiam, nec ullis circumscribendam cancellis, excluderunt: an eum putes Tullianæ eloquentiæ Diuinitatem, quam ipsi nunquam, ne cogitatione quidem assequi potuerat, tantis angustijs, & illo accidentium quasi gurgustio complexurum? Næ ille citius Transcendentium suorum numerum augebit, in eorumq; celsissima sede, tan-

B.

quam

quam in summo solio, & Deū, & diuina omnia, cum suo Ente, atq; Bono collocavit, in primisq; eam, quam dico, orationis Diuinitatem. Præsertim cum Franciscus Philelphus, homo istarum rerum haud ignarus, nequaquam sit veritus *M. Tullium*, eloquentiæ Deum nominare. Sed quid ego Dunsicam nationem appello, iam pridem ad inferos, unde manavit relegatam? Cum Eloquentia ipsa, cum ipsa, inquam, flexanima, populorumq; Regina eloquentia, si loqui coram, & circumstantibus nobis, ex amplissimo isto Eloquentiæ theatro eloqui posset, nō satis eam dignè posset, de qua loquor, Eloquentiam, eloquendo celebrare. Nōui ego, ni fallor, *εμψόσεις*: noui *αυξησεις*: noui *ὑπεβολὰς* oratorias: exaggerandi lectissimas, ardentissimasq; formulas obseruavi: scio qui sint in tropis nerui, qui lacerti, atq; tori in figuris: quædam etiam notavi singularia. His omnibus ita se roboravit *M. Tullius*, ut ne illa quidem ipsa tam illustria sufficiant ad tam excellentem gloriam prædicandam. Nolo me quisquam loqui suspicetur

ſpicetur ὁ παρβολικῶς: legite ſolum: comparate cū alijs: ſingula dicendi, amplificandiq; ornamēta ad accuratam Eloquentiæ normam, tãquam ad Critolai libram expendite: atq; facile mihi concedetis, admirabilem illius eſſe, ac planè diuinam Orationem. Addam etiam, eiufmodi, vt eam Natura ipſa modulari videretur. Vultis me præclariora exempla vnum in locum, atq; aggerem comportare? In immenſum ſerperet oratio: & lux me iſta priùs deficeret, quàm ſententiarum copia optimarum. Sed quid ſi vnum illud ad Terentiam vobis, inter cætera amplificationis exempla, commendarem?

χολὴν ἀκράτον, inquit, noctu eieci ſtatim. Ita ſum leuatus, (notate αὐξησιν) vt Deus mihi aliquis medicinam feciſſe videatur. Cui quidē tu Deo, q̃admodū ſoles, piè, & caſtè ſatisfacias, id eſt, Apollini, & Æſculapio. Quid ſi etiã ad M. Catonē illud, veſtris omniū ſermonibus percelebratū: Lætus ſum laudari me, inquit Hector opinor apud Neuiū, abſte pater laudato viro. Ea eſt enī profectò iucunda laus,

B.ij.

quæ

quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. *Et quæ sequuntur. Nam multò id mihi amplissimum videtür, & aculeos habet sanè oratorios, quod paulò post adiungit. Et si non modò vnus, verùm etiam multi Catones essent in Ciuitate nostra, in qua vnum exstitisse mirabile est, (animaduerte in singulis fere verbis singulare quoddam amplificationis genus) quẽ ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Quid si id genus alia ego complura demonstrarem in Epistolis, in dialogo de Amicitia, in ijs, quæ nouissimè legerim, & quidem noua cum voluptate? Quàm id vnum præclare, quàm de seipso gloriose, confidenterq; dictum in Lælio? Itaq; ipse mea legens, sic afficior interdum, vt Catonem, non me loqui putem. Et paulò item infra, Tu velim, inquit, à me animum parumper auertas, Lælium loqui ipsum putes. Nam quod interseritur, tam eleganti traductione coloratum est, nullum vt emblemata excogitari possit venustius.*

stius. Sed vt tum ad senem senex de senectute, sic in hoc libro ad amicū amicissimus de Amicitia scripsi. Quid tandem concini poterat modulatus? Sed quorsum ego rem infinitam conor tantillæ oratiunculæ finibus circumscribere? Exemplorum non modò illustrium, verum etiam prope admirabilium, atq; omni laudationi maiorum, plena sunt apud Ciceronem omnia. Quod ideo in hoc tempore dico, non quòd quenquam latere putem meorum Auditorum, quos esse plerosq; istarum spero elegantiarum, multarumq; etiam aliarum obseruantissimos: sed quòd ipse nuper voluptatis causa, Tullium vestrum cum alijs conferens, disertissimis viris, admirari illius cæperim, & suspicere ubiq; sui similem eloquentiam. Ita vt in otioso illo Tusculano, & solitario pæne plus, quàm in Academiæ ipsius spatijs, & hac circumstantium frequentissima celebritate consecutum me putem. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, in otio ita me fuisse negotiosum, vt in maximis, turbulentissimisq; negotijs, quibus

B. iij.

eram

eram non ita pridem implicatus, magis mihi ipse viderer quadam ratione otiosus. Contuli enim quasi aliud agens Ciceronem cum reliquis: & tantam ea collatione, tamq̃ liquidam voluptatem cæpi, fortassis etiam utilitatem, quantam antea profectò in vita nunquam. Nec non sæpe ita apud me tacitè dicebam. O curiosi nimis, & putidiusculi Ciceroniani, qui ut Ciceronem vnum facere videamini, ut par est, maximi, à cæteris omnibus, quod nefas reputo, tanquam à pestiferis & contaminatis hominibus abhorretis. Nam ne cum quidem meo iuditio Christophorus ipse vester Longolius, is, quem Ludovicus Viues hominem omnium Ciceronianissimum usurpavit, nōnulli Ciceronis corniculam appellarunt, tam vnicè præter cæteros amplecteretur: nisi antea cum utroq̃ Plinio, & Seneca, & ijs, quos nominavi, scriptoribus, diligenter, accurateq̃ contulisset. οὐ γὰρ οὐκ quædam adsit oportet, & exquisiti iudicii regula, præstantiæq̃ magistra δεινότης. Quid, quod varietatis quidam succus, etiam in optimis, iucundissimisq̃

misq̃ rebus, sæpe tamē videtur pernecessarius?
Nec ita Ciceronē vnū vel Natura, vel Ars,
vel Industria, vel istorū omnium moderator, atq̃
princeps Deus, suis bonis, atq̃ opibus cumulauit:
vt cū illi clarissima suppeditasset, nulla alijs re-
liquerit suæ dignitatis ornāmēta. Sic tacitus e-
go mecū raciocinabar tū, cū collationis illius, va-
rietatisq̃ fructū aliquoties percepissē. Tribue-
bam Ciceroni maxima: in eo solo plures horas,
dies, hebdomades, menses, quā in alijs omnibus
collocabā. Et tamē ita in eo versabar, vt abijce-
rē aliquādo De Amicitia disputantē, & Oso-
riū in manus sumerē perorantē de Gloria. Id eò
feci, nō quòd Ciceronē improbarē, probarem O-
soriū sed vt Osorianā redundantia à Ciceronis
copia internoscerem. Fluit quidē vtriusq̃ ser-
mo: sed alterius, sinē vllis salebris, vt liquidus,
& sedatus amnis, fluit: alterius, nōnunquā ex-
tra ripas, vt turgidus, atq̃ rapidus torrens, dif-
fluit, nec illis se cohiberi septis patitur, quæ vi-
debat ab altero præstituta. Probo in plerisq̃
Osorium: laudo in multis: in quibusdam etiam
sanē

sanè admiror : sed cum Cicerone nostro confere-
rens, (videte, quàm nihil vos cedem) facere nō
possum, quin exclamem, vt ille in *Æneide*, In-
fœlix puer, atq; impar congressus *Achilli*. Ad-
dam etiā, quod minimè statueram : Certè *Por-*
cij Latronis multò est, quàm *M. Tullij* si-
miliior. Eò igitur hæc omnis spectat oratio, vt
nec alios non aliquando legamus, in suo genere
excellentes: & ad Ciceronem semper, tanquam
ad *Eloquentiæ* maximum natu filium, atq; a-
deo hæredem ne curramus. Ego verò, qui pro-
xima superiore hebdomade *Macrobij Saturn-*
aliorum Dialogos legebam, nec ex eo tempo-
re quicquam legebam, (neq; enim profectò po-
tui, ista commentans) tanto iam, & tam ar-
denti *M. Tullij* desiderio incensus teneor,
vt ad eum primo quoq; tempore redeundum ex-
istimem, & pristinam eloquētiæ professionem
nouo etiamnum impetu assumendam. In quo,
haud scio an vos plus vtilitatis, quàm antea:
ego certè plus veræ capiam delectationis. Tan-
tū abest, id vt agnoscam, quod nouus philoso-
phus,

phus, familiaris meus, in Dialogo, nudiustertius somniauit, minimè mirum esse, si Philosophiæ Duffildus valedixerit, cum Harueius suam, quam vnice amaret, & à qua vnice amaretur, quamq; supra omnem mundum, non modò supra modum efferret (his mihi verbis philosophus gratificari voluit) eloquētiam deseruerit. Non cuiusuis est, philosophi, diuinare: hoc tua te Philosophia in illo vestro bellissimo colloquio docere potuit, non nisi animis furore diuino incitatis, & cœlesti quodam instinctu atq; numine afflatis, præ sagitionem iniici rerum futurarum. Perdifficile est, in ijs esse prophetam, quæ possunt in vtramq; partem cadere. Disce tandem, philosophice Magister, aut recordare saltem, quod iam pridem puer in Aristotelis organo didicisti, in futuris istiusmodi contingentibus nihil rati esse in alterutram partem, nihil certi, aut definiti statuendum. Vaticinatio hîc omnis lubrico in loco sita, & præcipiti est. At tantum quidem abest, tui vt pectoris angustiae (ignosce mihi de Cœlitum numine verba facere)

C. Euro)

Eturo)præfensionem istam caperent, rerum futurarum, vt Homerus etiam Deos immortales de eijsdem aliquando deliberantes introducat: ob eandemq³ causam Isocrates Sophistarum retundat leuitatem, quòd quarum erant rerum ignari, earum sibi prædictionē arrogassent. Egredior extra fines meos, Philosophe: sed tu me paucis philosophantem ferre debes, qui te pluribus audiui perorantem. Dicerem Rhetoricātem, si per Ciceronianos meos liceret. Sed venio ad institutum. Vtinam non me Eloquētia desereret: ego certè eloquentiam neq³ vnquam deserui, neq³ deseram, dum viuo. Cicero mihi quidem semper Cicero fuit, & eloquentia fuit eloquentia: nunc autem animus, insolito quodam amoris inflammatus ardore, nescio quid maius in Cicerone ipso pollicetur, non solùm exspectat Cicerone. Ita ipse se ipsum, nouus veterem, omni laude superauit. Vultis, ostendam quomodo? Vereor, ne nimis ista longa videatur historia: sed complectar, quàm potero breui. Affectabam iam pridem Ciceroniani nomen: & id maxime

imè ducebam honorificum, atq; gloriosum: eram
in eorum opinione defixus, qui *M. Tullium*
& perpetuò solum, & ubiq; totum imitandum
docuerūt, in eoq; positas eloquentiæ, literarumq;
fortunas existimarunt: Italorum quorundam
sententiæ facile acquiescebam, cæteros omnes
negligendos: Vnum in manibus habendum Ci-
ceronem. Non *Bembus*, non *Sadoletus*, non
Longolius, non *Longolij* buccinator *Riccus*,
de Cicerone honorificentius, quàm ego sentie-
bant, non magnificentius loquebantur. Non
eum quisquam admirabatur magis, non aui-
dius lectitabat. Inde adeo, vt vel ipsi *Lunæ* su-
birascerer, si quando ea me dulcedine pri-
uaret, qua eram inde perfusus, Solique
mirificas gratias agerem, cuius beneficio in-
interruptum lectionis cursum redintegrarem.
Itaque quantus iam, quantus fui, in illo-
rum ego hæresi, constitutus fui, qui Cicero-
nianos & esse se, & haberi, & dici volu-
ère, eoque nomine cum Regibus se & Impe-
ratoribus adæquatos putauère. Erant mihi in
C.ij. amor-

amoribus elegantissimi, lautissimiq; Itali: in primisq; Pontanum, atq; Cortesium, & quos modò nominaui, Bembum, Sadoletum, Longolium, Riccium, Nizolium etiam, & Naugerium in sinu semper, & complexu fovebam meo. Hos qui nominabat, non homines, sed heroës, atq; coelites nominare videbatur. Erasmus, & qui ab eius opinione starèt, Budæum, Morum, Ægidium, Glareanum, Viuem, alios omnes, qui Ciceroniani non perhiberentur, nō modò contemnebam, vt infantissimos: verum etiam, vt inimicissimos, odio prosequerbar. Dicam verè. Piaculū mihi videbatur, Erasmus tangere. Siquis eius lineolam aliquam aliquando legisset, idem fecem mihi videbatur, & sordes, & putredinem, & quicquid nauseam parit, olere. Vos fortasse non credetis: sed ita profectò, ab illius mentione abhorrebam, vt sine aliqua honoris præfatione ne nominandum quidem putarem aliquando. quid multa? sæpe de illius contaminato spiritu querebar: sæpe nominantes increpabam, aliàs quidem aliter, interdum isto

istò modo, non nisi incensis odoribus, aut admo-
to ad nares fasciculo, nominandum: tam esse
hominis impurum, atq; fœtidum sermonē, quàm
sunt ea, quæ hominum nasi, atq; aures perhor-
rescunt: qui modò eius mentionem faceret, ad
inquinatissima quæq; abducere cogitationem:
nihil tam esse κακίστου: nihil elegantioribus
Musis adeo infestum. Sæpe alia multa conui-
tiorum tæla in Erasmi commentationes conieci,
eiusq; famam conquistissimis læsam maledictis
violauī, Ciceroniani vel maximè interesse ratus,
illius vt nomen, omnibus c. tumelijs maculatū,
in summam inuidiam, atq; opprobrium adduce-
retur. In eo, Deus optime, vt mihi placebam,
si quando arreptum è verrinis, aut Philippicis
conuitium, ad id quadrare videretur? Ac, me-
minisse quidem piget, pudet dicere, quo stoma-
cho contra Franciscum Picum exarserim, ho-
minem multorum iudicio non indisertum, non
illiteratum meo, qui scripta ad P. Bembum E-
pistola, vt mihi tum videbatur, subagresti, Imi-
tationem, quam ego sequerer, perstrinxisset,

gregaliumq; meorū cōuellisset rationes; ne Bem-
bi quidem ipsius, mearum deliciarum, iudicium
magnopere pertimescens. Nam de Angelo
Politiano quid dicam, cuius simile studium, da-
tis etiam ad Paulum Cortesium in eandem sen-
tentiam literis, tam vehementer respuebam, ut
eum infra omnes infimos homines esse putans,
sæpe atrocibus proscinderem maledictis: nec
vnam modò illam misellam epistolam, sed eius
omnia scripta sempiternis configere probris co-
gitarem. Quid referam, in singulorum verbo-
rum delectu; in coniunctorum compositione, &
structura; in casuum, atq; temporum discrimina-
tione; in certarum concinnitate formularum; in
incisorum, membrorumq; conformatione, in mo-
dulandis circumductionibus; in varietate, sua-
uitateq; clausularum; in elegantiarum cuiusq;
generis accurata, elaborataq; frequentatione,
quantus tum fuerim, & quam purus putus Ci-
ceronianus? Etenim de illis meis vsitatissimis
in initijs orationum, Epistolarumq; insignibus,
Quanquam, Etsi, Animaduerti, Cogitanti
mihi

mihi sæpenumerò; deq; amatissimo meo pede,
ac potius corculo, Dichoreo; & illa omnium be-
atissima clausula, Esse videatur; non queo sine
maximo risu cogitare. Cincinnos etiam illos,
atq; calamistros, quibus omnis erat vndiq; ad ve-
nustatem inusta oratio, cùm, tum, etiam, atq;
etiam, maiorem in modum, non solùm, ve-
rùm etiam, non ille quidem vir malus, post
natos homines superbissimus; post homi-
num memoriã magnificentissimus; quem
honoris causa nomino; quotus enim istud
quisq; fecisset? per mihi mirum videri solet;
nescio quo pacto, nescio quo fato fieri dicã,
vix, aut ne vix quidẽ; cõmodè autẽ, quicũq;
dixit, quid quæris? Londinũ cogito; atq; alias
huiuscemodi orationis tesserulas, hominibus Ci-
ceronianis familiarissimas, à me sæpè, multũq;
affectatas cogor pudore quodã, prætermittere.
Videtis, vt ne nominẽ quidem sine rubore. Quã-
quam si hoc etiã vnũ adiecero, Deos mihi, De-
asq; fuisse in Elegãtijs: & frequētissimè in om-
nibus ista vsurpata sermonibus mihi excidisse:
Si

Si Dijs placet:quàm id, ô Dij boni, non decebat? per Deos immortales: testor Deos, Deasq; omnes: testor omnes Deos, & eos maximè, qui huic loco, scholæq; præsent: maiorem protinus erubescam in modum necesse est. Sed ô mansuetiores Musæ, vt ego non modò istas politularum formularum delitiolas, atq; flosculos consectabar: sed quibusdam etiam literis grandiusculis oculos, atq; animum pascebã meum, siquando in orationibus, aut epistolis, quas tum benè multas ad honoratissimũ Mildmaium perscripseram, hominem de Academia nostra præclarè meritum, & mihi multis sanè nominibus colendissimum, vel pro Senatu, Populoq; Romano, S. P. Q. R. & imitatione quadam, pro Britannis, S. P. Q. B: vel pro patribus conscriptis, P. C. quibus & Regios interdum consiliarios, & sacrorum antistites, & collegiorum, atq; Cænobiorum præsides, & nonnunquam etiam alios designabam: vel pro eo, quod vltimo salutationis loco ascribi solet, salutem plurimã dicit, S. D. tantum in medio posuissẽ?

posuissem? Vel deniq, quod Caput erat, pro Ioue optimo Maximo; cuius tum nomine ipso mirum in modum recreabar; prisco, & solenni ritu, IVP. O. M. tanquam in marmoreo quodam, celebriq, monumento, à vetere aliquo Romano illius numini locato, incidissem. Vix credibile est, quàm mirificè hijsce fuerim maiuscularum literarum emblematis delinitus.

Iam si Dialecticam mihi aliquam disputationē necessitas imposuisset, à qua fere omni hoc tempore solebam, vti vitis à brassica, refugere: (Spinosa enim vehementer omnia displicebant:)

hominem audires Perionio ipso in verborum delectu cautiorē: vix in multis, aut ne vix quidem interdum vocabulis contentum Sturmiānis, quibus fere Luinus utebatur: M. Tullij Topica in animo assiduè, in ore, atq, scriptis sæpiissime habentem: aduersariorum raciocinationes elimantem, expoliētē meas: & si qua verba minùs placerent, erant autem istiusmodi sanè permulta; fastidiosius; vt ita dicam, vt sic loquar, si eo verbo fas est vti; in singulis pronun-

D.

ciatis

ciatis iterantem. Crebra erat specierum, & de speciebus facienda mentio: Occurrit mihi protinus Ciceroniani stomachi lautitia: Nolim, ne si latinè quidem dici possit, specierum, & speciebus dicere: at formis, & formarū velim: pervulgatissimus locus est: & memini delicatulum illum interpretem, præter Benedictinorum suorū cōsuetudinē, quoties *ἐν αἰσθητικῇ*, aut *ἐν αἰσθητικῇ* in Porphyrio legisset, aut Aristotele, vel alios casus in vertēdo asciuisse: vel semper, formarū, atq; formis, quasi religione quadam substituisse. Quid quæritis? Ad Heteroclitorum acervū species aggregabam: etsi scribenda mihi tum Grāmatica esset: quod nō ita pridem cogitarā, inueterascentium errorum fibras euellere cupiens: in eorum ego classe reposuissem, quæ vulgò Triptota dicerentur. In cæteris, haud scio an magis etiam fuerim, quàm Cormæriacenus ille Interpretes, delicatus. Inueniēdi Artem iisdem semper ipsis vocabulis complectebam, quibus vel in Topicis Cicero, vel in secundo de Oratore Antonius usus esset. In iudicandi etiam vijs ducem mihi

mibi quidem eundem proponebam: sed alia ex libello de fato; alia ex primo de inuentione, quædam etiam ex Topicis; nonnulla ex oratorijs dialogis verba excerpebam. Vereor, ne putidum esset, singula retexere: etiam longior in hac parte fui, quam esse vellem: sed videte, vt meã ipse stultitiam prodam, vos vt efficiam sapientiores: ne quis fortè vestrum simili morbo leuiter affectus, eodem ingrauescente contabescat. Vultis igitur paulò procedam longiùs? Propositio, quæ dicitur, mihi pronunciatũ erat, atq; effatum: syllogismus, ratiocinatio: syllogismi partes, Propositio, Assumptio, Complexio: Conclusionis modi ij, qui in Topicis commemorantur, annexi, atq; disiuncti: Methodus, via, ratio, ars, ars ea, quæ rē dissolutam, diuulsa nq; cōglutinet, & ratione quadã constringeret. Alijs si quis ista verbis persequeretur, aut trāsuersum, quod aiunt, digitũ, à Dialecticis M. Tullij vocabulis, atq; formulis discederet: illũ ego præ me cõtēnebã, appellabãq; in omni sermone barbarũ: tametsi Sturmiũ ipsũ in plerisq; auctore sequeretur.

D.ij.

Eademq;

*Eademq̃ erat in philosophicis rebus aurium
 mollitia: quæ illico offendeabantur, si qua forte
 syllaba ex ore cuiuspiam excideret, non ante à
 meo Cicerone mutuata. Itaq̃ alia quidem, ut hi-
 ulca, repudiabam: alia redarguebam, ut obsole-
 ta: alia, ut strigosa, conuellebam: in quibusdam
 asperitatem mihi videbar, & κακοφωνίαν quādam
 deprehēdisse: omnia grauis Censor exagitabam,
 ut impolita, atq̃ sordida, quæ non ex illius exi-
 rent officina, nō de Tulliano narthecio prome-
 rētur. Nescio quid Hieronymo acciderit pro
 tribunali summi Iudicis: vapulasse ipse se ait
 pro Ciceroniano: & vapulauit quidem fortasse
 opinione sua: cur enim non credamus tanto vi-
 ro? Ego verò ita iam eram quasi ad amussim Ci-
 ceronianus, itaq̃ religiosè M. Tullium, velu-
 ti latinitatis Deū, venerabar; ut, si quis vnquā
 vapulasse hoc nomine mereretur, (ne Hierony-
 mum quidem ipsum excipio) is essem ego. Cer-
 tè in meorum Ciceronianorum malebam fere,
 quàm in sanctorum collegium cooptari. Sum-
 ma erit hæc. Pluris verba, quàm res; linguam,
 quàm*

quàm mentem; vnā dicēdi artem, quàm mille intelligendi doctrinas faciebam: solam M. Tullij elocutionem omnibus philosophorum, atq; Mathematicorum postulatis anteferebam: in eo esse neruos, atq; artus imitationis credebam, si verba quàm plurima eligerem illuminata, atq; nitida: eaq; in quadrum redacta, numerosa comprehensione deuincirem. Id erat meo iudicio, iudicio autem? id erat opinione mea, esse Ciceronianum. Quid tum postea? quid? Incidi ex eo tempore, & incidi meo magno bono, sic enim interpretor, in Ioannis Sambuci, hominis benè literati, atq; industrii Ciceronianum. Ita ille libros appellat eos, in quibus hominem Ciceronianum arbitratus effinxit suo. Cuius etsi mihi oratio asperior, horridiorq; videretur, quàm deberet esse illius, qui politissimum meum Ciceronianum informaret: quia tamen pro semijtalo habebatur; qua erat eius gentis hominibus, in primisq; P. Manutio necessitudine coniunctus; & dialogo rem complectebatur; quod mihi semper à pueritia perplacuit scribendi genus; non

D. iij.

respue.

respuebam. Multas etiam illius sententias, ut argutas, atq^{ue} pressas amplexabar. Fecit is inter cætera mentionem Petri Rami: eumq^{ue} tametsi Gallus esset, non Italus; & libero, & magno iudicio virum, non modò hominem disertum nominavit: atq^{ue} illius Ciceronianum, sibi magnopere approbatum, cæteris egregiè commendavit. Bibliopolam igitur quam primùm adeo: & quæro item de P. Rami Ciceroniano: inuentum primo quoq^{ue} tempore percurro; & quidem vno die vniuersum. Vbi singula attentius etiam atq^{ue} etiam considerassem, & acerrimo hominem cùm ingenio, tum etiam iudicio animaduertissem; nec quicquam ab eo positum viderem, quod nō magnæ alicuius rationis, fundamento niteretur, & quandam animi quasi nobilitatem præ se ferret: ita mihi omnia antiquo opere, & singulari fide perfectæ videbantur: cæpi egomet mecum illico cogitare, quàm non tutum esset præiudicatis opinionibus emancipatū in certorū hominum auctoritate, tanquā in ergastulo, delitescere. Quid multa? Recurrendum

rendum mihi videbam ad veteres magistros,
(auditis ne?) recurrendum, inquam, mihi vi-
debam ad Terentium, Virgiliū, Plautum; Cæ-
sarem, Varronem, Sallustium, Liuium, Pliniū;
omnes sua quadam insigni laude spectatos, &
auctores sine vlla dubitatione præstantissimos:
ab ijsq̃, salua latinitate, mutuandum, siquid
haberent Ciceronianum, id est, vt ille interpre-
tatur, egregium, atque accuratissimæ loquen-
di, sentiendique consuetudini consentaneum.
Ac in Terentio quidem sermonis proprie-
tatem, atque facilitatem stili; in Virgilio cum
vocabulorum, tum carminis maiestatem; in
Plauto festiuitatem quandam, atque copi-
am; in C. Cæsare puram quasi succum, at-
que sanguinem nervosæ orationis; in Varro-
ne præter alia, verborum, sermonisque ve-
tustatem; in Sallustio breuitatem; vberta-
tem in Liuiο, & lacteum quendam
orationis candorem; in Plinio multorum
varietatem verborum, atque rerum;
diligentiam in Columella; in alijs,
atq̃

atq₃ adeo in his ipsis alia videbam, nec à maioribus non vehementer comprobata: & à nobis, omniq₃ posteritate diligenti commendatione effingenda. Næuos verò, & quasi vlcera, atq₃ cicatrices orationis, tantum abest, vt exprimendas putarem aliquādo, vt quas ipse in pulcherrimo Ciceronis corpore, atq₃ adeo in ipsa illa venustissima facieprehendisset (deprehendit enim vnā, & alterā) eas nec dissimulare profecto possem: & solerem ex eo tempore interdum reprehendere. Leuiter quidem, & quasi ludendo: sed reprehendere nihilominus. Ita tamen, vt os interim illud suauissimū, reliquasque corporis, atq₃ animi elegantias, & perpolitissima lineamēta, non solum exoscularer iam tum cupidissimè, sed etiam frequentissimè eodem illo temporis puncto obstupescerem. Vnde factum est, vt eum quidem vnum probandum, celebrandumq₃ maximè; vnum diligentissimè legendum; studiosissimè imitandum præter cæteros: sed neq₃ solum, neq₃ totum, neq₃ semper iudicaret. Cumq₃ alia mihi in hoc homine permulta,

multa, & propter elegantiam ipsam plurimum,
& propter ingenij, iudicijq; subtilitatem mirā-
dum in modum arridebant: tū verò initio Bra-
tinum illud, Tullianumq; fundamentum, (sic e-
nim appellat, & sic est) de causarum, non mo-
dò effectorum indagatione; tam me incredibili
affecit, vel potius sanè obstupefecit voluptate,
eum vt statua, non inaurata, sed aurea dignum
existimarem, qui tam nobile iecerit Ciceronia-
næ eloquentiæ, dignitatisq; fundamentum. Vul-
tis locum ipsum, tanquam insigne aliquod, &
honorariū *ἡρώδης* proferam? Nec vobis quic-
quam esse potest ad audiendum optabilius: nec
mibi profecto tam iucū dum aliquid ad recitan-
dum. Dic igitur, dic ornatissimæ Rame, tuum
quod sit tam illustre fundamentum. Siquis no-
bilis adolescens, militaris gloriæ desiderio
inflammatus, Cæsarem, aut Alexandrum,
aut Cyrum, ducem ad imitandum sibi pre-
posuerit: nō eius tantū bella legat, & præ-
lia, sed multò magis bellandi, præliandiq;
magistros, artes, exercitationes; quibus illi

singulares Imperatores effecti, res tam fœl-
 citer, tamq; prosperè gesserint; peruidēdas,
 & penitus explorandas existimet; virtutisq;
 radices potiùs, quàm fructus consideret: sic
 in Cicerone imitando, non latinitatem so-
 lam, sed ornatum, prudentiam, cognitio-
 nem rerum, vitæ in primis, morumq; vir-
 tutem: neque solùm Ciceronis epistolas, o-
 rationes, scholas, & disputationes, sed multò
 magis pædagogos, processus artium, labo-
 res ediscēdi, & vigilias meditationum, qui-
 bus orator tantus instructus est, Ciceronis
 Imitator intueri; & eloquentiæ Ciceronia-
 næ principia potiùs, quàm extrema cõtem-
 plari debeat. *O prudentiam hominis singu-
 larem: ô eximium Tullianæ eloquentiæ, virtu-
 tisq; fundamentum. Tu, tu primus, acutissime
 Rame, effecisti, vt, qui soli antea probarentur
 Itali, & vt Græcis suis Agamemnon, sic mihi
 ἀνδρῶν ἀγαθὸς viderentur; nunc nimis in quibus-
 dam iudicarem curiosos: in quibusdam non
 satis perspicaces: nōnullos etiam in multis sub-
 ineptos*

ineptos: omnes lauto magis putarem, & fastidioso, quàm bono, & valenti stomacho. Tu istorum mihi iactationem, atque hæresin, nimis altis defixam radicibus, excussisti. Tu meam Erasmo, Pico, Politiano, eruditis omnibus beneuolentiam conciliasti. Tu ex Platone, Aristoteleq; docuisti, quod iampridem ex M. Tullio discere potueram; omnem doctrinam harum ingenuarum, & humanarum artium vno quodam societatis vinculo contineri. Tu mirum illum, & suauissimum cordis, atque oris consensum, concentumq; indicasti. Tu eloquentiam, philosophiamq; amabilissimo amicitiae nodo colligasti. Tu ab animo, tanquam ab oculis pristinam ineptiarum caliginem dispulisti. Tu, qui erat in mente, sensuq; nostro penitus affixus, atq; insitus, cum subito errorem radicitus exstirpatum euellisti. Tu spissis ignorantiae, inscientiaeq; tenebris circumfuso, clarissimum mihi lumen prætulisti. Tu M. Tullium non næuo aliquo, aut crepundijs, sed corpora omni, atq; animo

E.ij. cogni-

cognitum expressisti. Tu homini Ciceroniano non pigmentorum florem, & illa modò fucati medicamenta candoris, & ruboris, sed ipsum etiam pulchritudinis non succo illitum, sed sanguine diffusum colorem: sed ossa, nervos, ac lacerorum toros: sed illam, de qua memini, Sua-
dæ medullam: sed animam, vitalemq; calorem impertijsti. Tu erranti comiter monstraſti viã: & rectam ingredi semitam docuisti. Quid mirum? δ'εὐτε γὰρ φροντιστὲς σοφώτεροι: & quod sæpe numero audieram ex alijs, in meipso utiq; verissimum agnoscebam; Diem priorem, posterioris esse discipulum. Nec verò ita multò post, (ò meam secundam, ac potius primam fortunam) in præfationem quandam incidi Ioannis Sturmij, (erat ea, si memini, in primo volumine orationum Ciceronis; & erat meo quidem iudicio non elegantissima solùm, sed etiam prudentissima) in qua suum, ut vir bonus, ingenuè, ut eruditus, liberè, de Erasmo, Longolioq; iudicium, pluribus verbis interponeret: Erasmus etiam ea prædicatione efferret; non summā illi modò
maxi-

maximarum, plurimarumq³ rerum doctrinam, sed mirabilem quoq³ tribuens orationis facultatem, atq³ copiam; quæ per mihi sanè mira videretur. Etenim Sturmiū ego iā ante cū prop- ter Partitiones oratorias, dialecticasq³ proba- ui; à Luino mihi sæpe, multumq³ commenda- tas: (adhuc enim præter paucas epistolaz nulla eius scripta videram alia) tum, quòd Sadoletò sic videretur meo, ad Ciceronianorum collegi- um aggregaui; & pæne, vt Italum, observaui. Mirabar igitur eum hominem iudicij sui te- stimonio, tam honorifico præsertim, atq³ illustri cohonestasse, qui gregalium suorum acerrimus haberetur aduersarius, factionemq³ contrariam tueretur: ex ipsis etiam Ciceronianis nonnullos, vt inflatos, & tumidos, & sine causa circum- fluentes, insimulasse, cū Erasmo neminem il- lo tempore copiosius, & politius scripsisse fate- atur: neminem plura edidisse, quæ laudem do- ctorum mererentur. Ac tandem scilicet mihi venit in mentem facere periculum (nam peri- culum mihi videbatur Erasmus tangere) ec-

E.iiij.

quid

quid in eo tale animadvertere posse, quale Sturmius prædicabat. Haud erã nescius, edidisse eũ quoq; dialogũ, qui Ciceronianus, inscriberetur: Eũ in manus sumo: animũ, sicut arcum, intẽdo: inuentionis subtilitatẽ, dispositionis ordinẽ, elocutionis splendorẽ excutio: cætera omnia ad oratorũ perpẽdo instituta. Nõ video, qua vel eloquentiæ, vel humanitatis, vel ullius disciplinæ laude cedere debeat Lõgolio: nisi quòd nõ sit in quibusdam casibus, temporibus, v oculis pedibus tam præcisẽ curiosus, in paucis etiã dicendi formulis negligentior. Ciceronianũ autem reperio, nõ qualẽ limatuli isti somniãt, Ciceronianorum verborũ aucupẽ, & minutissima quæq; religiosissimẽ persequẽtem; ac, tanquã lapillos in litore, sic quosdã ex Cicerone flosculos pueriliter colligentem; pretiosissimas argumentorũ gemmas, philosophiæq; margaritas conculcantem: sed eundem fere, quem P. Ramus expressisset, amplissimas M. Ciceronis laudes, atq; omnes omninò dignas imitatione virtutes, summo animi conatu, atq; impetu referentem, & repræsen-

præsentantem quodammodo. Videbam in singulorum verborum electione, in copulatorum constructione, in sententiarum conformatione, innumerosè, aptèque cadenti comprehensione multum esse: sed quantula hæc pars per Deum immortalem, Ciceronianæ excellentiæ? Requirit in oratore suo Tullius, id est, ni fallor, in Ciceroniano nostro Inventionem: requirit iudicium, & iudicij vmbra[m] quandam Memoriam: requirit in vultu gratiam, moderationem in voce, in gestu dignitatem: requirit maximarum rerum, atque artium non adumbratam quandam, sed expressam, & perreconditam cognitionem. Quid quæritis? Requirit illum orbem scientiarum, quam Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant: & qua homines efficiuntur omnibus numeris absoluti, atque cumulati. Hæc qui consecutus esset vniuersa; & vel omnes, vel plerasq; Ciceronis laudes, non superstitiosa ista, & plusquā seruili, sed libera quadā, & illustri imitatione effingeret; essetq; vt verbo dicā, homo politus è foro, & vt

Et, ut ille, vir bonus, benè dicendi peritus: eum ego Ciceronis oratorem, eum Ciceronianum, eum deniq; alterum Ciceronem reputabam: alium præterea neminem. Nam quid sigillatim reliqua percurram, quæ sunt in eo dialogo plurima scripta peracutè? Exhibuit aliquot post annos Ciceronianum: Ioannes Thomas Freigius, is, qui eloquentiam Basileæ non ita multo ante profiteretur: nunc Friburgi cum eloquentiam sua magna cum laude, tum philosophiam etiam, iurisq; prudentiam profitetur. Eum item in Erasmi, atq; Rami, nobilissimi paris, societatem ascribebam: in Cicerone non tantum eloquentiam, de qua dixi, oratoriam, sed etiam Cōsularem, senatoriamq; prudentiam observabā: ex eius amœnissimis hortulis rationis fructus, nō solum orationis flores decerpebam: hominem agnoscebam cum perpolitum verbis, tum sententijs persapientem, Et planè politicum: mirabar incredibiles animi motus, eandemq; ingenij celeritatem sæpe optabam: quod antea vix fieri posse arbitrabar, ut simul vnus Et orator post hominum

hominum memoriam perfectissimus, & egregius Philosophus, & spectatissimus Cuius, & vir animo maximis virtutibus exaggerato esset, id nunc manu quodammodo comprehensum tenere videbar, positus sub vno aspectu, tantæ varietatis, tam multarumq; rerû exemplis, quæ prius diffusa, atq; dissipata, quasi per transennâ præteriens cernerem leuiter. Italorum denique errorem iam tertio deprehendebam, elocutionis illius ornamenta, non rerum momenta imitantiũ. Quid hinc pluribus opus est? Videtis suauissimi Auditores, quo pacto ex turbulentis fluctibus mearum ineptiarum emergerim, aliquandoq; tandẽ in tranquillũ portũ inuectus fuerim, vel eloquentis sapientiæ, vel sanè sapientis eloquẽtiæ. In quo portu si ita vobiscũ nauigauero, vt in suis Præceptoris nostri Academijs, Argentorati Sturmius, Ramus Lutetiæ, Basileæ Friburgiꝑ Freigius, Erasmus in his omnibus, alijsq; permultis Germaniarum, Galliarũ, Italiæ, Britanniaë urbibus, in primisq; in hac nostra, cum suis singuli Auditoribus, atq; discipulis

F.

nau-

navigarunt: vos me aliquando forsitan haud
in postremis; næ ego vos sine dubio in primis,
idq; quâprimùm, conspiciã Ciceronianis. Præ-
sertim si recens acroama illud meum de conui-
vio non negligatis, mibiq; in cæna non modò cõ-
dimentum apposueritis, vt olim, sed, vt nuper,
maiore quodam apparatu alimentũ. Sic namq;
digni nimirum videbimini, qui vel Sturmium
ipsum, atq; Freigium, nec non Erasmus etiam,
atq; Ramum, si viuerent (vtinam autem viue-
rẽt) & omninò huius ætatis præcellentissimos
quosq; vel Ciceronianos, vel oratores, conuiuas,
atq; cõtubernales vestros habeatis. Ad epularũ
enim oratoriam magnificentiã, atq; pompã, nõ
tam Italarũ condimenta, aut tragemata; quan-
quam sunt illa mediussfidius, perquàm optãda:
sunt enim, quis nescit? cũ quadã exquisita ve-
nustate lautissima: quàm Germanorum, Gal-
lorũ, Britannorumq; annis generis obsonia, &
quæ vocant, edulia, maximis sumptibus appa-
rata, deposcuntur. Sola bellaria, atq; pemmata
non explent famẽ, nõ satiant cupiditatis sitim,
non

non in ediam depellunt. Et verò etiam in bel-
 larijs ipsis, ea maximè sunt mellita, quæ mel-
 lita non sunt: vt scitè nescio quis veterum di-
 xit Romanorum. Eant nunc polituli isti, qui
 Cisalpinos præter Longolium omnes; qui ci-
 ues quoq; Romani vsurpari volunt, vt nuper e-
 tiã, si dijs placet, Muretus, barbariæ nescio
 cuius insimulât: solos Italos, in primisq; Roma-
 nos, tanquã eloquentiæ ipsius filios, Italorumq;
 ipsorum maximè Italos, in Matris suæ regno,
 velut hæreditario, & proprio collocant. Nos
 vnum Gallum, tres Germanos, Ramum, Eras-
 mum, Sturmium, Freigium; addamus etiam, si
 placet, duos nostrates, duos, inquã, Academia
 istius oculos, & duorum Regum duas manus,
 Smithum, atq; Checũ: (nam de Carro, Binguq;
 aliàs): eosq; vel sexcentum Italiz, nõ solum op-
 ponamus, verum etiã anteponamus: nec dubi-
 temus eos in omni sermone appellare eloquētes.
 Ea demum vera, ea germana, ea antiquissima
 munus est, quam Cisalpini homines magno iu-
 dicio tradiderunt: Romani non rectam imi-

tandi rationem expressere : sed κακοζήλιαρ sibi
 quandā opinionis errore confinxere. Atq; illos
 ego γνήσια τέκνα; hos vel simias, vel umbras dixe-
 rim, vel etiam nothos pullos Ciceronis. Vultis
 igitur glorioso illo, & magnifico Ciceroniano-
 rum cognomento decorari? Aperiam meipsum
 vobis, magis, quā vnquam antea. Legite
 Rami, Erasmi, Freigij perartificiosè, perq; ac-
 curatè instructos Ciceronianos, M. Tullij, id
 est, summi Imperatoris vestri vestigia quā
 diligentissimè persequimini : conficite labo-
 riosum illud, sed præclarum eloquentiæ, sa-
 pientiæque curriculum, quod ille alta mente
 animoq; celso confecit, spiritus in vobis genero-
 sos, atq; feruidos excitate : quarum laudum
 gloriam adamatis, & in quibus excellere re-
 bus videri vultis, in eas ardentibus studijs in-
 cumbite : non solū floridam istam verborum
 viriditatem, sed multò magis sententiarum,
 rationumq; fructuosam maturitatem respicite:
 euoluite preciosa antiquitatis monumenta, le-
 pore, acumen, sales, facetias, multarum su-
 pelle-

pellectilem præclarissimarum rerum inspicite: mementote ab Homero verba $\pi\epsilon\pi\acute{o}\epsilon\nu\tau\alpha$ dici, hoc est, alata; quippe quæ facile audent, nisi rerum ponderibus librata teneantur: Dialecticam, scientiamq; cum Rhetorica, mentem cum lingua consociate, discite ab Erasmo rerum copiam cum verborum copia conglutinare: discite à P. Ramo Philosophiam cum eloquentia coniunctam amplexari: discite à Phœnice Homérico non modò verborum auctores, verùm etiam rerum actores esse: Comparete cum Cicerone poetas, historicos, oratores philosophos, iureconsultos, scriptores in vnoquoq; genere, ac facultate optimos: Ciceroniana deniq; hoc est, eximia, laudabiliaq; omnia; qualia sunt in illis omnibus, non solum in Cicerone permulta; à non Ciceronianis, sicuti pulchra à nō pulchris distinguite: aurea ab æneis, ferrea ab vtrisque separate. Hæc qui fecerit, is demum si non Romanus, at Gallus, at Germanus, at Britannus, at Cisalpinus erit, id est nimirum meo iudicio non fucatus, sed perfectissi-

mus, purissimusq; Ciceronianus. Qualem Lu-
 douicus fortasse Ciceronianissimū nominaret.
 Ac tum quidem eam, de qua dixi, voluptatē,
 legendo Cicerone, animo concipiet atq; compre-
 hendet, quam ego me antea sensisse opinabar,
 nunc reuera sentio. Et quia sentio, iccirco tanto
 cupiditatis ardore flagro, quanto ante hoc tem-
 pus profecto nunquam. Nunc demum mihi
 places, M. Tulli: & partim verborum tuorum
 bonitate; partim sententiarum exornatione;
 partim argumentorum conglobatione, & το
 σωαδροισμῶ τῶ ἐκβάντων καὶ ποριστικῶν; partim ex-
 quisitissimo, pulcherrimoq; dispositionis appa-
 ratus ita permulces atq; delinis, vt, quas antea
 humanitatis artes vulgari errore existimabā,
 nunc tandem sanè diuinitatis cuiusdam esse
 putem: teq; ita me ames, non vt oratorem elo-
 quentissimum colam, sed adorem, vt diuinissi-
 mum. Quid ego te laudem, aut prædicem mea
 voce M. Tulli? cuius eloquentiam qui dignis
 in cælum laudibus extollere velit, plus pæne,
 quàm humanam: is non è nobis, humi stratis,
 sed

sed è superis aliquem accersat oportet laudatorem; diuina circumfluentem copia orationis. Ego bonam, magnamq; fœlicitatis meæ partem in eo statuo, quòd te & priuatim tot annos legerim, & prælegerim tam diu publicè. Nunc etiam eo cupiditatis æstu ad pristinam occupationem, tuarumq; explicationem suauissimarum orationum rapior, quo tu olim ad forensium, ciuiliūq; causarum actionem. Et siquid mihi vnquam fuerit in delicijs (fuere autem cum alia nonnulla, tum ipsa in primis eloquentia) id tu quidem certè etiamnum es, erisq; semper. Est enim in animo, solenni religione ictum fœdus cum Nocte, atque Somno ferire, vt ne, quorum summam rusticanti mihi potestatem fecerunt, eos amores in clarissima luce habitanti de manibus excutiant. Certum est namque oculos meos in tuis oculis habere, vt ait Plautus: nec vllius temporis iniuria, tua optatissima consuetudine, conspectuq; orbari.

Redea-

Redeamus igitur, mei Cantabrigienses, ad interruptam illam quidem, sed non abruptam explicandi Ciceronis exercitationem: cuncta illius cum dicendi insignia, tum differendi firmamenta suis ponderibus examinemus: ἐνδυμήματα quæ vocat Aristotelis, atq; ἐπιχερήματα omnia, mentibus agitata, excutiamus: ordinis atq; methodi claritatem, suo lumine cuncta completis, atq; illustrantis cōtueamur: eiusq; τὰ κρυπτή καὶ, quæ dicuntur, artificiosa q; latebras perscrutemur; & bellissima tectoria contemplemur: quicquid est in eo eximium, quicquid admirabile, quicquid vel auribus, vel animo arridet, vel ad usum aliquem spectat egregium; id omne ad imitandum, velut æternum aliquod exemplar, seponamus: & quia dictionis concinnitatem rerū amplitudo, ut anima corpus sustentat, iccirco duplicem quoq; Analysin, qua hactenus usi sumus, & semper in omnibus, & diligentissimè in singulis circumductionibus adhibeamus, Rhetoricā, & Dialecticam: illam oratoriam exornationum, eiusq; quod proprium

prium est huius scholæ, artificij; hanc inuentionis, collocationisq; explicatricem: vtramq; cū mihi ad aperiendum iucundissimam, tum vobis ad discendum, mihi credite, peropportunā. Nam qui digitum tantummodò ad troporum lumina, figurarumq; expolitiones intenderunt; nec argumentorum cellulas, nec argumentationum thesauros, nec ordinis structuram indicarunt: perinde mihi facere videtur, ac si corpus pulcherrimum, venustissimumq; ostenderent, sed sensu priuatum, atq; vita. Neminem nomino: sed quotumquemq; inueniemus tam multorum in orationes interpretum; quotumquemq; tam illustrium in Academijs Professorum, (paucos admodum excipio, ingenijs vberimis affluentes, & doctrinarum cōmendatione claros) à quo aliud quicquam expectare possis præter cātilenam illam suam? hæc insignis repetitio est: hæc elegans agnominationis: hæc cōcinna traductio: hæc illustris quædā, atq; splendida translatio, quæ stellæ instar clarissimæ permultum lucis afferat orationi.

G.

Qui

Qui si eadē aliquoties Græcis quoq̃ variata
 verbis inculcēt; quæ sola nōnullis, τεχνικὰ vidē-
 tur; & nūc pro repetitione ἀναφορὰν, ἐπαναφορὰν, ἢ ἐπὶ
 πειβολῆν: nūnc pro agnominatione παρωνομασίαν, ἢ
 παθήχισιν: pro traductione παραγωγὴν, μεταγωγὴν, πλοσ-
 κὴν καὶ πολὺπῶτον: pro translatione μεταφορὰν, aut
 ἀλληγορίαν: aut, si fuerit obscurior, ἀνιγμὰ dicant:
 & alia quædam intertexant, atque accumu-
 lent Græca vocabula, non admodum peruul-
 gata: statim sibi videntur omnia Aristote-
 lis, Hermogenisq̃ μυθευτικὰ patefecisse: nec v-
 nius vrbis applausum, sed vniuersi orbis admi-
 rationem excitasse. Iam si de status qualitate;
 de genere causæ; de διῆσι, & ὑποδιῆσι: de varie-
 tate stili, & illis dicendi figuris atque formis,
 quas ferè græcè ἰδέας, καὶ χαρακτῆρας τοῦ λόγου vocant;
 de totius orationis partibus, singularumq̃ dis-
 positione partium, atque vi; per aliquot ho-
 ras, horas autem? id nihil est; per aliquot,
 inquam hebdomades, atque menses discepta-
 re possint (quæ tamen vna, aut altera semi-
 horula expediuntur omnia facillimè): si ad
 clepsy-

clepsydram declamitare de eloquentia: perorare de gloria: de nobilitate verba facere: si de causa per locos communes digredi, & ad popularia quæq, atque splendida aberrare: si verbis quibusdam vti cum volubilitate sonantibus, atque magnificis, & rapidum orationis flumen fundere: si adhibere formulas aliquot eloquendi florentiores; cum vocis quadam modulatione, & venustate oculorum: si præter Ciceronem, ac Quintilianum, nunc Hermogenem, nunc Aristotelem, nunc Halicarnassæum, nunc Phalereum nominare: ô illos Rhetores excellentes: ô nunquam satis laudatos oratores. Eosdem habebis in singulorum verborum interpretationibus, vbi nihil latet reconditum, nihil aliqua difficultate implicatum, haud paulò loquaciores, quàm graculos: in rerum verò ipsarum explanationibus, in quibus illa Suadæ medulla cernitur, & versantur lacerti oratorij; in hominum, atq, temporū moribus depingendis, in exponēda Romanæ Ciuitatis cōsuetudine; in scitis ad reip. statū, atq,

G.ij.

conser-

*conseruationem pertinentibus; in omni anti-
 quitate euoluenda; in Politicis, historicis, dia-
 lecticis magis mutos inuenies, quàm ipsos pis-
 ces. Tantillis in rebus scilicet, (sed res non
 sunt) tantillis, inquam, in nugis, ore ferreo sese
 extulisse vidimus, ad gloriolam popularem:
 quos multi, vt absolutos oratores, celebrarunt,
 vt heroas, & semideos coluerunt. Inuentionis,
 ac collocationis Capita aut omninò non attige-
 runt: aut tam id ridiculè, perturbateq; fecerunt,
 vt neq; cælum, quod aiunt, neq; terram attinge-
 re vlla ex parte viderentur. Aperiendi erant
 rationum fontes? Pro causis, effectibus, sub-
 iectis, adiunctis, atq; reliquis inuestigandorum
 argumentorum generibus, audires nescio quas
 inueniendi capsulas atque loculos, ex intimo i-
 storum artificio depromptos; ab honesto, ab vti-
 li, à iucundo, totidemq; cōtrarijs; à decoro, à fa-
 cili, à laudabili, à necessario, ab impossibili; à
 persona sua, à persona aduersarij, à persona
 iudicis; à beneuolentia, ab odio, à temeritate, ab
 æmulatione, à rep. à rebus ferè, quæ sunt, aut
 tractan-*

tractantur, vniuersis. Exspecto enim, dum ista quoq; audiam; à Cælo, ab igni, ab aëre, ab aqua, à terra; à Cælitibus, ab auibus, à piscibus, ab hominibus, à quadrupedibus; & huiusmodi sexcenta, quid dico, sexcenta? huiusmodi, inquam, innumera argumentorum domicilia. Tam sunt belli istorum, atque concinni architecti. Quid in argumentationum partibus, atq; modis enucleandis? sæpe ne verbum quidem: aut si quando dicant; Orator isto loco ἐνδυνήματα τινός, καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τινός ἐστ; (nam religio est, Syllogismum in oratorijs prælectionibus nominare: nisi forte rarò, cum adiectione ista, Syllogismū esse Rhetoricum) aut simile aliquid efferant, alicubi à Valentino Erythræo, literatissimo homine usurpatum: mirum, ni se reconditoris cuiusdam artificij abdita mysteria enunciaſſe gloriētur. Nam quod ad Methodi splendorem attinet, aut eum oscitantes, & quasi dormitantes aspiciunt: aut immensam illius claritatem sustinere non queunt; non magis, quàm solis fulgorem noctuæ: aut ita eum disputiunt, atq; distrahunt,

G. iij. strahunt,

strabunt, ut pro luce tenebras, pro nitore caliginem, atque squalorem inuehere existimentur. Sunt nonnulli, ijque nec meo iudicio indiferti, & suo valde eloquentes; qui in eo totum positum arbitrantur; si propria; si translata; si synonyma; si phrases; si epitheta; si diuersa; si contraria; si similia; si ~~ymmas~~ aliquot insignes in ephemeride annotauerint; & eas vndique delibatas tanquam in communes locos coniecerint. Vnde factum esse suspicor, ut tot dicendi, scribendique formularum; tot elegantiarum; tot synonymorum; tot epithetorum, & antithetorum; tot similitudinum; tot sententiarum, apophthegmatum, florum commentarios; tot ferè thesauros linguae Latinae haberemus; quot erant nonnullis in ciuitatibus, & Academiae ij, qui Latinae eloquentiae candidati essent, & Ciceronianorum fama pascerentur. Exstant Vallae, Hadriani, Riccij, Omphalij, Doleti, Schori, Robortelli, Nizolij, Curionis, Stephani, Aldi, Corradi, Regij, Dietheri, (spiritus me deficit) exstant aliorum innumerabiliū Ciceronianae observationes:

tiones: teruntur in puerorū manibus synonyma
nescio cuius, certè supposititij Ciceronis: vendū-
tur Prateoli cuiusdam flores: Nunnesij epi-
theta: Horatij Tuscanellæ epitheta, antitheta,
& adiuncta: sententias, apophthegmata, simi-
lia, nō modò Lagnerius, Iacotius, Lycosthenesq;
in locos communes, sed alij quoq; permulti (vt
Erasmum, Zuingerumq; taceam) vt ego qui-
dem arbitror, congesserunt: vt ipsi de se pro-
fidentur; digesserunt. De quibus omnibus si
quis vestrū meam sententiā requiret, perstrin-
gam vno verbo, quod mihi videtur; nullius vel
iudiciū, vel auctoritatē reformidans: ea qui a-
spernatur, atq; negligit, nimis imprudentem;
qui sola vestigat, non satis prudentem esse: cer-
tè in vtroq; desidero sapientiam. (Notim e-
go hoc loco ita intelligi, quasi de industria pro-
positum mihi fuerit, Aschami nostri, hominis
perdiserti; & Græce, Latineq; præclarè lite-
rati, Præceptorem; non illum quidem, vt sunt
tempora, contēnendum præsertim, tam elegan-
ti, perpolitioq; sermone præditum, aliqua
labe

labe aspergere: quod si velim, pace optimi viri dixerim vereor ut eum possis excusare. Si Grammaticum Præceptorem voluit, nõ Rhetoricum, non Dialecticum informare (sic cum defendet fortasse quispiam, & iampridem ille sermo increbuit) quid illi tandem rei cum translatis; quid cū modificatis synonymis, quæ Rhetorica sunt? quid cū diuersis, atq; cōtrarijs, quæ sunt dialectica? quid cū oratoriarū exercitatorum generibus, & præsertim tam exquisita, & artificiosa imitatione Ciceronis? Quid est, in alienas possessiones, atque prædia irruere? quid extra ripas diffluere? quid transilire limites, si hoc nõ est? Sed de Aschamico Præceptore si valde illo quidem limato, atq; nitido, & sane etiam si cum aliorum præceptoribus comparatur optimo atq; accuratissimo viderint alij: nos in nostro, neq; ista ipsa non vberiora requiramus: & alia multa non minùs frugifera desideramus. In eo etiam gloriari audemus, (absit arrogantia verbo) nos distinctè ista, & partitè, & circumscriptè tradere: Rhetorica à Gram-

Grammaticis; Dialectica ab utrisq; internoscere: suum cuiq; arti, Geometrica, quã vocant, proportionem tribuere: Aristotelicum illud deniq; καὶ αὐτὸ tueri: quod Aschamus non fecit. Neq; enim tam longè extra circundatos sibi cancellos egrederetur, aut à proposito tam crebris excursionibus declinaret, si fecisset.) Ergo qui futuros Ciceronianos instituere velit; & Ciceronem integrum non dimidiatũ, non laceratum, non, ut Absyrtum illum, discerptũ, & dissectum in partes, ante oculos, tanquam in illustri pictura, constituere: non solum illa Capite proponat: aut quæ Aphthonius in Progymnasmatibus complectitur: aut aliorum Rhetorum peruagatissima κεφάλαια: quãquam sunt illa quoque, (quis negat?) magna ex parte perutilia: verum etiam alia quoq; exponat, quæ recensui, omnia, (repetendũ est enim sæpius): quicquid aut in dictione limatum, aut in sententia subtile, aut in rebus ipsis fructuosum occurret, persequatur: adhibeat deniq; illam δύνανται ἐργάζεσθαι, de qua aliquando memini;

H.

G

& quam in Turnebo Lambinus; nos in Ramo, Talæoq̃ celebramus: nec solūm περ λόγου respiciat: sed multò magis ipsam, quæ solet ferè Græcè in scholis nominari, σύνεσις, atq̃ γνῶσις. Etenim cū quatuor ferè genera Tullianorum de meliore nota Interpretum recognosco: (animadvertisne?) vnum eorum, qui Aristotelis, Hermogenis, reliquorumq̃ Græcorū artes, partim Rhetoricas, partim Dialecticas exsuscitarunt, propemodum consopitas: in quibus excellunt Sturmius, Erythræus, Toxites: alterum eorum, qui M. ipso Cicerone, atq̃ Fabio Quintiliano contenti, eos habent suæ eloquētiæ magistros, atq̃ duces; & præcepta illorum, tanquam vexilla, persequuntur: quo in numero repono Omphalium, Latomum, atq̃ Cælium Secundum: tertium, qui Rhetoricā, Dialecticamq̃, ex Græcorum, Latinorumq̃ cōmentarijs, ab Audomaro Talæo, Petroq̃ Ramo coagmentatā, & perexquisito ordine, perq̃ eleganti iudicio dispensatam amplectuntur: ut præter ipsos auctores Freigius, atque Schorus:

quar-

quartum eorum, qui non artificij rationem ullam præscribunt, sed euoluunt antiquitatis memoriam, & consuetudinum ritus, atque legum instituta, quæ videntur aliqua obscuritate obstructa, patefaciunt: inter quos Manutio, atq; Turnebo primas attribuerim: (cæteros enim, excepto omnium vetustissimo Pediano, ne cõmuni quidem Bibliotheca, dignos iudico, ideoq; in nullũ numerũ ascribo): cum, inquã, quatuor ista genera præclaram in Cicerone illustrãdo operam locasse sentio: tum verò plurimum mihi præstitisse videntur ij, quibus tertium locũ assignaui. Soli namq; quod bona cũ venia doctissimorũ hominũ dictũ velim, dicendi, atq; disserẽdi artificium dilucido, & enucleato genere orationis explanantes; simul & philosophicas sententias incredibili acumine perpurgãtes; atq; prisca vetustatis exẽpla, rerumq; notitiã, à nostra memoria propter antiquitatẽ remotarũ, ex annaliũ monimẽtis eruentes; proximè ad illam perfectionẽ accedunt, quã ego in hac oratione volui adũbrare. Ad laudẽ enim maximarũ gloriã

H.ij.

atq;

atq; decus excellētis doctrinæ, per magnum ad-
 ferunt præstantibus ingenijs adiumentum.
 Nec verò aliorum industriam disertissimo-
 rum interpretum nō in suo genere egregiè præ-
 dicandam iudico: (cumulatè enim præstite-
 runt, quod moliti sunt): sed illis ego dandam
 palmam censeo, à quibus plurima sunt futuris
 Ciceronianis politiorum literarum subsidia ad-
 ministrata: & quibus ipse nimirum (fatendū
 est enim) debeo plurimū. Nihil autem
 impedio, quò minus cæteros legentes, qui vo-
 lent, de singulis iudicio utantur suo: (iudicio,
 inquam; nam præiudicare de quoquā non pla-
 cet:) Ciceronianus autem, mihi credite, omni-
 bus numeris, & partibus expletus esse nemo
 potest, qui non ad oratoria dicendi ornamenta,
 reliquarum adiunxerit præsidia doctrinarum.
 Siquid itaq; ut, vnde paululū deflexit, eodem
 nostra reuoluatur oratio; aliquātò fuerit, quàm
 cætera, memoratu insignius; siue id, verbi cau-
 sa, Grammaticum, siue Rhetoricum, siue Dia-
 lecticum, (procedam longius) siue Ethicum,
 siue

siue Politicum, siue Physicum, siue etiam Geographicum, siue alia quapiam præstanti virtute commendatum fuerit, & sit aliqua laude subillustre: siquid eiusmodi, inquam, in voluendo Cicerone aliquando exstiterit, quod suam quandam adferat non obscuram vtilitatem: id velim & à doctore planissimè indicari; & studiosissimè percipi ab Auditore. Dicam apertè, quod sentio. Non est idoneus explicator Ciceronis, qui non ista faciliè singula exsequitur: imo grandem infert eloquentissimi hominis Manibus iniuriã (intelligo, quid loquar) quisquis illorum quicquam, vel non videt, ut cæcus, vel, ut oscitans, prætermittit. Ea duntaxat istis omnibus est adhibenda cautio, ut ad suas quæq; artes, atq; Capita dirigantur: dijudicentq; inter singula genera sine vllò errore Auditores; Grammatica grammaticæ, rhetorica eloquentiæ, dialectica dialecticæ, sua singulis disciplinis tribuentes. Ne, si inertium pharmacopolarum ritu, alia pro alijs medicamenta fortiantur, quam incorruptam tueri volunt,

H. iij. lunt,

lunt, atq; integram, eam deferere cogantur ingenij, iudicijq; sanitatē. Quam ad rē haud scio, an secundum literati admonitoris prudentiam, ullum aliud tā præsens remediū inuenire possis, quàm hoc esset; si vnusquisq; audito foris doctore, domi seipsum protinus, in bibliotheca, aut cubiculo, quotidie ijsdē de rebus isto modo interrogare vellet: quanto ego melior veni ab hodiernis prælectionibus grāmaticus? quanto rhetor copiosior? quanto acutior dialecticus? quid ego hodie didici? quæ accessio allata est ad earū artium, in quibus omne studiū defixi, expolitionē? quid, & quātum profeci in grāmaticis? quid in rhetoricis? quid in dialecticis? quid in cæteris? Quod etsi paululum quiddam initio videri possit: fructus editurum tamen tam incredibiles ausim affirmare, vt ne veterum quidem Pythagoreorū morem, quid quoque die dixerint, audiuerint, egerint, commemorantium vesperi, anteferre debeamus. Sic namque mihi persuadeo, qui isto modo ad calculos vocauerit lectiunculas suas, singulaq;
ad

ad eas artes redigerit, ex quarum sunt deprompta thesauris; eum me hominem visurum breui, cum excellenti iudicio præditum, tum etiam vario florentem eximiarum rerum apparatu. Benè habet, inquiet aliquis. faciemus, quod iubes. Tu vide, ne quarum rerum affluētiam ab Interprete Ciceroniano repetis, earundem ipse copia nudatus videāre. Aut, si tam splendida supellectile ornatus accedis, & es istis doctrinarū diuitijs tam egregiè locupletatus: age, dic nobis, an illa abs te omnia studiorū nostrorū & ornamenta, & adiumenta exigere debeamus, quæ tu in alijs tantopere desiderata, Ciceroniano tuo adesse vis? Agnosco tacitas multorum cogitationes: nec satis profecto scio, quid contra ista respondeam. Spondere ipse de me vobis nihil herclè audeo, nisi operam: atq; hīc etiam fortasse præsto est, à quo metui, detrimentum. Dixi aliquando de natura Cotis, ferrum, aut chalybem acuentis: & Iso-cratis similitudine videbar studia vestra, satis sua sponte flagrantia inflammasse.

Id

*Id si repetam, mors est. Ipsi nostis ignitas fa-
ces, instillato oleo, quantumvis liquido, non re-
frigerari, sed accendi vehementius. Id for-
tasse in nos quadrabit. Sed quorsum ineptiæ?
quasi non norimus nos inter nos. Utinam eue-
tu ipso præstare possemus ad utilitatem publi-
cam, quod animo & cogitatione concipimus ad
propriam voluptatem.*

*Verum quod tam paucis ex omni memoria
contigit (si tamen cuiquam omninò contigit)
ut quod mentis contemplatione comprehende-
rent, id reuera assequerentur, atq; præ se fer-
rent: nos optare, ut rem optimam, & optatis-
simam, possumus sperare, ut difficillimam, non
debemus. Et tamen coniectura augurari libet,
auditurum me aliquando ex isto loco eum, quē
descripsi, M. Tullij explicatorem; & quem
literatæ Academiæ dignitas, Reginae præ-
potentis Maiestas, regni florentissimi ocium,
eruditi sæculi lautitio, transmarinorum homi-
num expectatio iam pridem euocavit. Qui si in
medium prodiret, & nobilium ingeniorum
exagge-*

exaggeratos, atq; heroicos spiritus ad eadem studia recolenda incitare vellet; non dubitare Cantabrigiensem Academiam illustrissimis totius Europæ gymnasijs anteferre. Nam de antiquitate alij digladiantur: ego audire malo; esse literatorum copia, atq; celebritate præferendam. Vt quemadmodum olim Athenæ Græcia Græciæ dicebantur: sic aliquando Cantabrigia possit suo merito Britannia Britannici nuncupari: idemq; sit apud nostros: esse Cantabrigiensem; quod erat apud Græcos; esse Atticum. Sed de eo satis. Quid enim, nisi vota supersunt, ut canit ille? Vos, suauissimi Adolescentes, atq; bellissimi pueri, si verè Ciceroniani, non simulatè esse velitis; ut estis Ciceronianæ eloquentiæ, prudentiæq; auditores; eo animo ad Ciceronem vestrum; institutoq; venire debebitis, nunquam ut ad illum accedatis, quin discedatis non modò Grammatici, atque rhetores: sed etiam Dialectici, Ethici, Politici, Historici; interdum etiam Physici, Iureconsulti, atque adeo Cosmographi in quibusdam

meliores. Neq; id in schola tantum, & in his Academiae umbraculis ad inanem pompam; sed in cunctis hominum congressibus, atq; quotidianis sermonibus; domi, foris; in otio, in negotio; apud plebeios, apud Aulicos, apud omnes; si erit opus, etiam ad pugnam declaretis. Nam istarum rerum omnium; multarum etiam fortasse aliarum, quas meae mentis angustiae non capiunt; locupletissimus ille quidem, pretiosissimusq; thesaurus est: & quadam quasi instructissima officina copiose loquētis sapientiae. Verè ut asseuerare possimus, quod apud eum de Xenophonte, Cato Maior Scipioni, atque Lælio suadere vult: multas ad res perutiles esse illius libros; dignosq; quos legatis perstudiose, ut facitis, iamdiuq; fecistis. Quod qui non videt, turpiter cæcus: qui non agnoscit, impudenter pertinax: qui cognitum ad suum emolumentum non traducit, ineptè stultus est. At posterum quidem, exempli gratia, quicquid omnino tale inciderit (incidit autem frequentissime) id si fuerit inuolutum, euoluemus: si aper-

apertum, significabimus. Certè in eam curam, atq; cogitationem quàm diligentissimè semper incumbemus; hominum disertissimorum vestigijs insistentes: vt neq; nos nostri laboris in legendo (siquis tamen est in legendo Cicerone labor) neq; vestri vos in audiendo studij, sedulitatisq; pæniteat aliquando. Atque hæc hodie; non omnino quidem, vt spero, inconsultè: attamen magis, quàm vellem, perturbatè; quàm deberem, dissolutè; fortasse etiam, quàm vos expectastis, & quàm solerem, impolitè. Cras Ciceronem ipsum suo more dicentem, differentemq; audietis, si placet: & quidem post reditum meum, post reditum illius in Senatu.

FINIS.

¶ Excudebat Londini, Henricus
Bynneman Typographus, Anno
M. D. LXXVII.
Mense Iunio.

